

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВАНТАЖНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Анотація

У статті досліджено динаміку ринку вантажних перевезень в Україні з точки зору визначення перспектив їх розвитку. Визначено, що найбільшу питому вагу в активах підприємств досліджуваної галузі національної економіки належить основним засобам, а саме вантажним автомобілям. Особливу увагу акцентовано на методиці впровадження аудиту основних засобів, з метою їх збереження і ефективного використання на підприємствах, вчасного здійснення ремонтів, заміни запасних частин, технічного огляду вантажних автомобілів. Досліджено фактори впливу на формування методики аудиту, враховуючи галузеву специфіку, визначено основні етапи аудиту основних засобів, джерела аудиторських доказів, основні методи і процедури проведення перевірки.

За результатами проведеного дослідження обґрунтовано методику аудиту основних засобів на підприємствах вантажних автомобільних перевезень.

Ключові слова: вантажні автомобільні перевезення, основні засоби, ремонт основних засобів, аудит основних засобів, методи аудиту, джерела аудиторських доказів, результат аудиту основних засобів.

И. В. Мустеца, к.э.н., доцент,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

ОСОБЕННОСТИ АУДИТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ГРУЗОВЫХ АВТОМОБИЛЬНЫХ ПЕРЕВОЗОК

Аннотация

В статье исследована динамика рынка грузовых перевозок в Украине с точки зрения определения перспектив их развития. Определено, что наибольший удельный вес в активах предприятий исследуемой отрасли национальной экономики принадлежит основным средствам, а именно грузовым автомобилям. Особое внимание акцентировано на методике внедрения внутреннего аудита основных средств, с целью их сохранения и эффективного использования на предприятиях, своевременного осуществления ремонтных работ, замены запасных частей, технического осмотра грузовых автомобилей. Исследованы факторы влияния на формирование методики аудита, учитывая отраслевую специфику, определены основные этапы аудита основных средств, источники аудиторских доказательств, основные методы и процедуры проведения проверки. В результате проведенного исследования обоснована методика аудита основных средств на предприятиях грузовых автомобильных перевозок.

В результате проведенного исследования обоснована методика аудита основных средств на предприятиях грузовых автомобильных перевозок.

Ключевые слова: грузовые автомобильные перевозки, основные средства, ремонт основных средств, аудит основных средств, методы аудита, источники аудиторских доказательств, результат аудита основных средств.

Постановка проблеми. Враховуючи швидкі темпи розвитку світової економіки, а також багатогранність відносин, які виникають при її постійному розгалуженні, з'являються нові вимоги до підприємств вантажних автомобільних перевезень. З метою сталого розвитку транспортних відносин підприємства, які займаються перевезенням вантажів як по території України, так і за кордон, транспортні компанії повинні бути оснащені сучасними вантажними автомобілями. Особливістю ринку автомобільних перевезень є відсутність на ньому державного сектора економіки, працюють лише приватні автоперевізники, яким рекомендується впроваджувати систему як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту основних засобів, що дозволить посилити контроль за технічним станом, оцінкою, ремонтом, амортизацією і відтворенням вантажного автопарку підприємства. Така тенденція дозволить підприємствам надавати якісні послуги, вчасно перевозити вантажі, а основне зберегти життя і здоров'я своїх працівників – водіїв та експедиторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції розвитку транспортних перевезень

досліджували П. В. Попович, О. С. Шевчук, М. В. Бабій та В. О. Дзюра [6]. П. В. Попович та О. С. Шевчук розглядали вплив органічного середовища експлуатації на корозійні властивості металу транспортних засобів, а також важливість вчасного ремонту автотранспорту [7]. Методику статистичного аналізу ринку автомобільного транспорту в дисертаційному дослідженні вивчав О. В. Гречка [2]. Особливості аудиторських перевірок на підприємствах транспорту досліджував В. В. Маліков [10]. З метою контролю за оновленням і ефективністю використання матеріально-технічної бази підприємств, які займаються перевезенням вантажів, виникає необхідність впровадження аудиту основних засобів. Врахувавши те, що питанням аудиту основних засобів займалися багато науковців, методика аудиту основних засобів на підприємствах вантажних автомобільних перевезень не розглядалася, що і визначає актуальність даного дослідження.

Метою статті є дослідження системи аудиту основних засобів на підприємствах вантажних автомобільних перевезень, визначення факторів впливу та особливостей її побудови.

Виклад основного матеріалу. Світове економічне зростання, що сприяло активізації міжнародної торгівлі, суттєво вплинуло на розвиток транспортних перевезень вантажів. У свою чергу, транспортні комунікації відіграють кардинальну роль у процесах глобалізації, у формуванні регіональних, економічних просторів. Вимогою сучасності є вантажний сучасний транспорт, який швидко долає визначені маршрути, економічний, з невеликими транспортними витратами.

Досліджуючи динаміку ринку транспортних послуг України з 2010 по 2017 рр., слід відзначити негативний вплив на досліджувану галузь: наявність військового конфлікту на Сході України з Російською Федерацією, зростаючу інфляцію, зменшення інвестиційної привабливості України. Найнижчий показник за даними статистики щодо вантажоперевезень автомобільним транспортом зафіксований у 2015 р. – 1020604,0 тис. т, однак з 2016 р. намітився позитивний тренд – до 1085063,4 тис. т, у 2017 р. – 1121673,6 тис. т (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка динаміки перевезення вантажів автомобільним транспортом за 2010-2017 рр. (тис. т) [1]

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг перевезень транспортом	1168218,8	1252390,3	1259697,7	1260767,	1131312,7	1020604,0	1085063,4	1121673,6

Підприємствами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) за січень 2017 р. виконано вантажообіг в обсязі 2,4 млрд. т км, який зріс на 22,1% порівняно з відповідним періодом 2016 р., перевезено 11,3 млн т вантажів, що на 48,8% більше, ніж у січні 2016 р. [12].

Поступове пожвавлення ринку транспортних послуг, а також збільшення кількості автотранспортних підприємств у 2017 р. свідчать і про збільшення кількості автомобілів, які обслуговують процес транспортування. Слід зазначити, що організація обліку основних засобів на таких підприємствах має свої специфічні особливості, що у свою чергу, зумовлює необхідність використання спеціальних аудиторських процедур при проведенні аудиту.

На організацію проведення аудиту основних засобів підприємств вантажного перевезення впливають такі фактори:

- 1) автомобільні перевезення виконуються різними типами і видами автотранспортних засобів;
  - 2) автотранспортні перевезення законодавчо регулюються і контролюються відомчими і позавідомчими органами державного контролю;
  - 3) специфіка в технічному обслуговуванні транспортних засобів та контролі за роботою водіїв.
- Основним нормативно-правовим актом, згідно з яким повинен вестися облік основних

засобів на підприємстві, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7, тому аудитор необхідно протестувати організацію обліку відповідно до даного стандарту [4]. Аудитор під час проведення аудиту керується Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [9].

На першому етапі перевірки доцільно визначити правильність балансової вартості автомобілів, перевірити автомобілі на критерій існування. На даному етапі рекомендуємо провести інвентаризацію, а також вибірккову арифметичну перевірку і перевірку на відповідність первинних документів, а саме: форм ОЗ, транспортну документацію, договори купівлі-продажу, правильність сплати податків при реєстрації автомобілів, наявність ліцензій і т.п.

На другому етапі визначається правильність нарахування амортизації на основні засоби, їх відповідність Податковому законодавству.

На третьому етапі визначають правильність визнання витрат на паливо-мастильні матеріали, встановити, чи застосовуються на підприємстві норми витрат пального і мастильних матеріалів, затверджені наказом Державного департаменту автомобільного транспорту України від 10.02.98 р.№ 43 та "Норми витрат пального і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті" [11]. Даний етап дозволяє визначити потреби підприємства у пально-мастильних матеріалах, контролювати витрати та відображення їх у звітності.

Таким чином, аудитор слід визначити, чи правильно підприємство застосовує необхідні базові лінійні норми для певних видів автомобілів, а крім того: норми на виконання транспортної роботи (додаткові витрати палива за умов руху з вантажем); норми на 1 т спорядженої маси (додаткові витрати палива за зміни спорядженої маси автомобіля, причепа або напівпричепа); норми на їзду з вантажем (збільшення витрат палива, пов'язане з маневруванням та виконанням операцій завантаження й розвантаження); норми на пробіг за виконання спеціальної роботи; норми на роботу спеціального обладнання; норми на роботу незалежного обігрівача; коефіцієнти використання [10].

На четвертому етапі здійснюється збір доказів і перевірка первинного обліку обсягів перевезених вантажів і транспортної роботи автомобільного транспорту підставою для списання товарно-матеріальних цінностей у вантажовідправника та вантажоодержувача, а також для виконання розрахунків між перевізниками і замовниками автомобільного транспорту. Джерелами доказів на даному етапі є: подорожній лист вантажного автомобіля у міжнародному сполученні (форма № 1); подорожній лист вантажного автомобіля (типова форма № 1); товарно-транспортна накладна (форма № 1-ТН); талон замовника (форма № 1-ТЗ).

На п'ятому етапі перевірки визначаються шляхи відтворення основних засобів автотранспорту, а саме здійснення поточних і капітальних ремонтів, облік запасних частин. Необхідно встановити шляхи використання запасних частин (на ремонт транспортних засобів або на технічне обслуговування). Джерелами доказів на цьому етапі є лімітно-забірні картки і вимоги, рекомендовано звернути увагу на наявність ліміту і відпуску запчастин у кількісному і вартісному виразі.

Запасні частини автомобілів, які підлягають списанню, – це акумуляторні батареї, шини перевіряються по індивідуальних номерах та визначається правомірність їх списання відповідно до "Норм експлуатації пробігу автомобільних шин" [8]. Доцільно прослідкувати за порядком заміни акумуляторів вантажних автомобілів, термін служби яких не повинен перевищувати 2,5 року або експлуатації її в пробігу автомобіля понад 110 тис. км і має бути підтверджений подорожніми листами.

На шостому етапі перевіряється оцінка ліквідації автомобілів і правильність їх списання з балансу.

На сьомому етапі перевіряється ведення записів на рахунках бухгалтерського обліку, а саме по рахунку 10 «Основні засоби», 13 «Знос (амортизація) основних засобів» і 15 «Капітальні інвестиції». Джерелами доказів є журнали-ордери по даних рахунках, машинограми.

На восьмому етапі визначається відповідність даних фінансової звітності (форма № 1 «Звіт про фінансовий стан (Баланс)», форма №5 «Примітки до фінансової звітності») даним проведеного аудиту основних засобів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. За результатами проведеного аналізу відзначена позитивна тенденція на ринку вантажних автомобільних перевезень України. Встановлена послідовність етапів проведення аудиту основних засобів (автомобільного транспорту), визначені джерела аудиторських доказів і процедури з метою встановлення об'єктивної істини.

Однак посилення активності вітчизняних перевізників на міжнародних маршрутах, збільшення ринку транспортних послуг призвели до виникнення цілої низки порушень. Також посилює ці явища неузгодженість нормативно-законодавчої бази в сфері транспорту. Тому потрібно систематично проводити аудит основних засобів на підприємствах, що дасть можливість об'єктивно їх визнати, оцінити, відтворювати й ефективно використовувати, а також приймати управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Гречка О. В. Статистичний аналіз ринку послуг автомобільного транспорту [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.10 «Статистика» / О. В. Гречка. – Київ, 2015. – 20 с.
3. Україна у цифрах. Статистичний збірник / Відповідальний за випуск О. А. Вишневська ; за редакцією І. Є. Вернера. – Київ : Державна служба статистики України, 2017. – 240 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. №92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Правила нагляду та підтримання в робочому стані стартерних свинцево-кислотних акумуляторних батарей НД 7214 у 95120-157-97 [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства транспорту України від 08.12.1997 р. № 417. – Режим доступу: <http://www.mintrans.gov.ua>.
6. Попович П. В. Аналіз ринку автотранспортних перевезень України / П. В. Попович, О. С. Шевчук, М. В. Бабій, В. О. Дзюра // Вісник машинобудування і транспорту. – 2017. – №2. – С. 124-130.
7. Popovych P. V. Influence of organic operation environment on corrosion properties of metalstructure materials of vehicles/ P. V. Popovych, O.L.Lyashuk, O.S. Shevchuk [et al.] // INMATEH – Agricultural Engineering. – 2017. –Vol. 52, Issue 2. – P. 113.
8. Міністерство транспорту та зв'язку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mintrans.gov.ua>.
9. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/msa>
10. Малінков В. В. Особливості аудиту на підприємствах автотранспорту / В. В. Малінков // Держава та регіони. – Серія: Економіка та підприємництво. – 2013. – № 3 (72). – С. 117-120.
11. Норми витрат пального і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті [Електронний ресурс]: Наказ Державного департаменту автомобільного транспорту України від 10.02.98 р. № 43 – Режим доступу: <http://www.mintrans.gov.ua>.
12. Транспортні перевезення 2017 р. [Електронний ресурс]. // Урядовий кур'єр України. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/>

Iryna Mustetsa, PhD,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

FEATURES OF AUDIT OF MAIN ACTIVITIES IN CARGO CAR TRANSPORT ENTERPRISES

Summary

The article investigates the dynamics of the freight transportation market in Ukraine in terms of determining the prospects for their development. It was determined that the largest share in the assets of enterprises of the investigated branch of the national economy belongs to the main means, more specifically to lorries. Particular attention is paid to the method of implementation of internal audit of fixed assets, with the purpose of their conservation and effective use at enterprises, timely repairs, replacement of spare parts, technical inspection of trucks. The factors influencing the formation of the audit methodology were considered, taking into account sector specifics, the main stages of the audit of fixed assets, the source of audit evidence, the basic methods and procedures for conducting the audit were determined. As a result of the research, the methodology of audit of fixed assets in the enterprises of road freight transport was substantiated.

As a result of the research, the methodology of audit of fixed assets in the enterprises of road freight transport was substantiated.

Keywords: road freight transport, fixed assets, repair of fixed assets, audit of fixed assets, methods of audit, sources of audit evidence, the result of the audit of fixed assets.

References:

1. State Committee of Statistics of Ukraine Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukr.).
2. Grechka, O.V. (2015). Statistical analysis of the market of road transport services. Abstract to PhD dissertation, Statistics, Kyiv (in Ukr.).
3. Edited by I.E. Werner (2017). *Ukrayina u tskyfrakh. Statystychnyy zbirnyk* [Ukraine in figures. Statistical collection], State Statistics Service of Ukraine, Kyiv (in Ukr.).
4. Ministry of Finance of Ukraine (2000). Regulation (standard) of accounting 7 "Fixed Assets". Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (in Ukr.).
5. Ministry of Transport of Ukraine (1997). Rules for supervision and maintenance in the working state of starter lead-acid batteries ND 7214 at 95120-157-97, Order of the dated December 08, No. 417. Available at: <http://www.mintrans.gov.ua> (in Ukr.).
6. Popovych, P.V., Shevchuk, O.S., Babiy, M.V, Dzyura, V.O. (2017). Analysis of the Motor Transport Market in Ukraine. *Visnyk mashynobuduvannya i transportu* [Bulletin of machine-building and transport], no. 2, pp. 124-130 (in Ukr.).
7. Popovych, P.V., Lyashuk, O.L., Shevchuk, O.S. [et al.] (2017). Influence of Organic Operating Environment on Corrosion Properties of Metal Structural Materials of Vehicles. *INMATEH - Agricultural Engineering*, vol. 52, issue 2, pp. 113.
8. Ministry of Transport and Communications of Ukraine. Available at: <http://www.mintrans.gov.ua> (in Ukr.).
9. International standards for quality control, audit, review, other assurance and related services. Available at: <http://www.apu.com.ua/msa> (in Ukr.).
10. Malinkov, V.V. (2013). Features of Audit at Motor Vehicles. [State and Regions. Series: Economics and Business], no. 3 (72), pp. 117-120 (in Ukr.).
11. Norms of fuel and lubricants consumption in motor vehicles, Order of the State Department of Motor Transport of Ukraine (1998). Available at: <http://www.mintrans.gov.ua> (in Ukr.).
12. Transportation by 2017. *Uryadovij Kur'yer Ukrainy* [Uriadovy Courier of Ukraine]. Available at: <https://ukurier.gov.ua/uk/> (in Ukr.).

